

Turkish Studies

International Congress on Social Sciences II (INCSOS 2018 Quds)

Volume 13/15, Spring 2018, p. 69-80

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13454>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Nisan 2018

✓ Accepted/Kabul: Haziran 2018

✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ - Dr. Öğr. Üyesi
Oğuz ÖCAL – Dr. Öğr. Üyesi Ali PULAT

This article was checked by iThenticate.

SOLGUN BİR GÜL DOKUNUNCA ŞİİRİNDE İNSANIN DEĞERİ

Gülten BULDUKER*

ÖZET

İnsan, maddî varlığının yanı sıra manevî değerlere de sahip bir canlıdır. Çeşitli değer sistemleri ve inançları doğrultusunda hayata tutunur. Ancak modern dünyanın katı gerçekleri içerisinde insanın manevî dünyası bir şekilde yıkılmakta ve insan, buna alışarak duyarsızlaşmaktadır. Duyarsızlaşma bir başka ifadeyle hissizleşme, insan ruhundaki güzellik duygusunun algılanamaması demektir. İnsanoğlunun güzellik duygusunu kaybettiği modern dünyada sanatın işlevi tekrar sorgulanmalıdır.

Sanat, insan ruhunda var olan güzellik duygusunun dışı vurumudur. Gerçek bir sanat eserini değerli kılan pek çok unsurdan söz edilebilir. Yazarın dili kullanma becerisi ve üslûbu bunlar arasındadır. Sanatçının insanı, acı ve sevinciyle birlikte görüp anlatma başarısı ise bir eseri sunuluktan kurtaran en önemli kriterdir. Bu anlayıştan hareketle Behçet Necatigil'in *Solgun Bir Gül Dokununca* adlı şiirini tahlil ederek şairin insanı anlatma gücünü tespit etmeye çalışacağız.

Bir edebî metni tahlil etmek için çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Fakat iyi bir tahlil yapabilmeyi kolaylaştıracak kurallar bulunmamaktadır. Ayrıca edebî metinlerin subjektif oluşu, her okuyana, okuduğu metni değişik yorumlama imkânı vermektedir. Bununla birlikte edebî metinde kullanılan sembollerden ortalama bir mana çıkarmak mümkündür. *Solgun Bir Gül Dokununca* adlı şiirdeki "gül" sembolünden hareketle şairin şiirin derin yapısında neyi dile getirdiğini açıklamak bu çalışmanın amacıdır.

Anahtar Kelimeler: İnsan, sevgi, sanat, gül, sembol, modernizm

**VALUE OF HUMAN IN THE POEM “SOLGUN BİR GÜL
DOKUNUNCA” (‘A PALING ROSE WHEN TOUCHED’)**

ABSTRACT

Human is a living being who has spiritual values besides his physical existence. Human beings hold on to the life by means of the value systems and beliefs they have. However, the spiritual world of human beings is destroyed in a way in the face of the stern realities of the modern world, and they become insensitive, getting accustomed to that environment. Insensitivity, in other words the emotional blunting, means losing the ability to perceive the feeling of beauty in human soul. In the modern world, where the human beings have lost the feeling of beauty, the function of the art needs to be questioned again.

Art is the expression of the feeling of beauty existing in the human soul. Many elements can be cited that renders a real work of art valuable. Among them is the skill of an author in using the language, as well as his/her style. The success of an artist in seeing and describing humans together with their sorrows and joy is the primary criterion saving a work from artificialness. Based on this understanding, we will try to analyze the poem ‘*Solgun Bir Gül Dokununca*’ (‘*A Paling Rose When Touched*’) by Behçet Necatigil and to determine the poet’s power in describing human being.

A number of methods are used in order to analyze a literary text. However, there are no specific rules that can facilitate the performance of a good analysis. In addition, the subjective nature of literary texts gives each reader to interpret the text he/she reads in a different way. On the other hand, it is possible to draw a common meaning from the symbols used in a literary text. The objective of the present study is to find out what the poem expresses at the background.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Human from an Ontological Viewpoint

Due to their thinking and reasoning capability, humans are special beings different from all other living beings. Humans lead a life in line with their future expectations and beliefs.

Humans are active beings that act and do, and they experience incessant life situations, events and concerns. In order to be able to live, they have to face and survive these situations. In addition, having a “sense of value”, humans associate their lives to the achievement of certain objectives, goals and plans (Mengüşoğlu, 1988: 92-97). In fact, there is a vehement conflict between the standards of judgment of the modern world and the standards of judgment of human beings. The human faculties and traits that are out of the boundaries of the modern culture lose their importance, because human beings have no respectability in the eye of this culture. Thus, there are masses of people, but there is no single human being. The constructive effect of the major

teachings and rich thoughts and cultures on humanity disappears. (Müftüoğlu, 1978: 15)

Existential Philosophy

In the Twentieth Century, which was the age of wars, ideologies, polarization and hatred, “*Human beings felt the need of questioning themselves with all their meaning, values and existence*”. Existentialism resulted from the need of human beings to question themselves and emerged in such an environment. (Taşdelen, 1992: 3-4) This philosophy, which addresses the spiritual existence of human beings, has many forms.

It is possible to talk about existentialism having an effect on Turkish literature and thinking life as a result of the search against the negative effects of modernism and capitalism. Bergson, who based his artistic view and aesthetic theory on intuition, affected many artists. According to him, art is “*life dismissing the principle of interest to appear as it is*” (Topçu, 2002: 34).

Being witnesses of their age, authors reflect in their works the atmosphere of the environment and time they live in. A successful author is expected to see the human beings and communicate them within the unique form of the art. In our age, when the capitalist understanding prevails, the works reflecting human beings and their sorrows involve a real artistic sensitivity. The poem *Solgun Bir Gül Dokununca (A Paling Rose when Touched)* is a successful example in this regard.

Literary Theory

The main document of the modern literary reviews is the literary texts themselves. However, it is not always possible to explain the literary text only using itself. Although the starting point is the literary work itself, it is necessary to invoke the aid of all kinds of sources and methods that will allow its correct understanding and interpretation. (Kaplan, 1998: 38)

“*We have no ready-to-use scale that can be used to evaluate the work.*” (Moran, 2003: 333) It is possible to explain a work by making use of more than one review methods and different disciplines. But it can be argued that many methods have their own deficiencies. For instance, “*the new criticism method*” aims to explain the work only using the work itself. This has led critics to try to find “original” aspects in the work and to see things in the work that it in fact does not contain. (Kaplan, 1998: 39)

What is clear is that whatever method is used “*The foundation the literary criticism is based on is the act of understanding and interpreting. The hermeneutic theories exist just to address this need.*” (Akıncı, 2015: iii) “*Each act of understanding, in some way, is an interpretation.*” (Ergiydiren 2007: 13)

In line with the explanations above, we will review the poem *Solgun Bir Gül Dokununca (A Paling Rose when Touched)* by concentrating on understanding and interpreting it without limiting ourselves to stick to a single method.

“*What is learned about in a work and what is displayed in that particular work should be seen separately?*”

What constitute the basis in a content analysis is looking diligently at everything that have been directly displayed, and, based on them, to reach to the emotive generalization they contain and to the ideas of the author, and to understand them.”

In order to reveal the properties of a work, it is necessary to ask to what knowledge the author has reached in his/her life and which characteristic images of the reality he/she presents in his/her work. This question is a question aimed at the properties of the theme in a work (Pospelov, 2005: 106)

Then, in order to analyze the poem *Solgun Bir Gül Dokununca (A Paling Rose when Touched)*, it is necessary first to ask the questions what knowledge the poet has reached and which issue concerning human beings he has addressed in his work.

Conclusion

Based on intuition and association of ideas, the symbolist poem rejects explaining the abstract thoughts. In this type of poem, the meaning has remarkably weakened, but, in turn, intuitions have gained importance in a remarkable way. In addition, it is possible, in symbolism, to state the original idea, i.e. the imagination, of the poem by means of the art of simile. The poem *Solgun Bir Gül Dokununca (A Paling Rose when Touched)*, which we have reviewed, is a good example of symbolist poem, and, by means of the simile elements used, understanding of the human realities that are originally wanted to be communicated has been left to the reader. Thus, what people have dropped may be understood in a different way by each reader. In our opinion, what people have dropped without realizing is all the values that make human beings human, i.e. their belief in beauty.

Based on the poet's power of seeing the human beings in the poem *Solgun Bir Gül Dokununca (A Paling Rose when Touched)*, it can be said that the poem has a very high artistic value.

Keywords: Human, love, art, rose, symbol, modernism.

Giriş

Ontolojik açıdan insan

Pek tabidir ki insanoğlu, düşünme ve muhakeme gücü sayesinde tüm canlılardan ayrı, özel bir varlıktır. Geleceğe dair beklentileri ve inançları doğrultusunda bir hayat sürer.

İnsan, yapıp-eden, aktif olan bir varlıktır ve ardı arkası kesilmeyen çeşitli hayat-durumları (situationları), olayları, kaygıları içinde bulunur. Yaşayabilmek için onlarla hesaplaşmak, onların içinden sıyrılıp çıkmak zorundadır. Ayrıca “değer duygusu”na sahip oluşuyla hayatını belli amaçların, hedeflerin, plânların gerçekleştirilmesine bağlar. (Mengüşoğlu, 1988: 92-97) Oysa modern dünyanın değer yargılarıyla insanın değer yargıları arasında kıyasıya süren bir çatışma vardır. Modern kültür dairesi dışında kalan insanî meleke ve hasletler önemini yitirmektedir. Çünkü bu kültür nazarında insanın herhangi bir saygınlığı bulunmamaktadır. Bu kültür için insan yığınları vardır fakat insan yoktur. Büyük öğretilerin, zengin düşünce ve kültürlerin insanlık üzerindeki yapıcı tesiri yok olmaktadır. (Müftüoğlu, 1978: 15)

Varoluş felsefesi (egzistansiyalizmine)

Savaşların, ideolojilerin, kamplaşmaların ve kinlerin çağı olan yirminci yüzyılda “İnsan, bütün anlamı, değerleri ve varlığıyla kendini sorgulama ihtiyacı duymuştur.” Varoluşçuluk (egzistansiyalizmine) felsefesi böyle bir ortam içinde, insanın kendi varlığını sorgulama ihtiyacından kaynaklanmış ve ortaya çıkmıştır. (Taşdelen, 1992: 3-4) İnsanın ruhî varlığından söz eden bu felsefenin çok çeşitli şekilleri görülmektedir. Kierkegaard, gerçek var oluş hadisesini “ruhsal hayatta” aramıştır. Ona göre hakikat, objektif olanda değil, subjektif olandadır. “Subjektiflik ferdilikte bulunur. Gerçek var oluş, akıldan ayrılan ve akla karşı olan duygunun içindedir.” (...) “Sebepsiz merak ve sıkıntı (inquiétude), yalnızlık, hayret ve ünsiyet. Dünyanın özünü bize tanıtacak olan bu gibi duygulardır. Varlığın asıl tanıtıcısı, dışsal olarak tanıdığımız eşyanın bilgisi değildir; belki var olan şeylerin, daha doğrusu bütün halinde var oluşun içinde bulunduğumuz halidir.” (Topçu, 2010:17-18)

Modernizmin ve kapitalizmin olumsuz etkilerine karşı arayışın bir sonucu olarak Türk edebiyatı ve düşünce hayatında varoluş felsefesinin etkisinden söz etmek mümkündür. Sanat görüşü ve estetik kuramını sezgiye dayandıran Bergson, birçok sanatçıyı etkilemiştir. Ona göre sanat, “hayatın menfaat prensibinden sıyrılarak olduğu gibi görünmesidir.” (Topçu, 2002: 34)

Çağının tanığı olan yazarlar, eserlerinde içinde yaşadıkları çevrenin ve zamanın atmosferini aksettirirler. Başarılı bir yazarın insanı görmesi ve onu tüm yönleriyle sanatın kendine özgü formu içinde anlatması beklenir. Kapitalist anlayışın hâkim olduğu çağımızda insan ve onun acılarını dille yansıtan eserler, gerçek bir sanatçı duyarlılığı içermektedir. *Solgun Bir Gül Dokununca* adlı şiir bu bağlamda başarılı bir örnektir.

Edebiyat kuramı

Modern edebiyat incelemelerinin temel belgesi, edebiyat metninin kendisidir. Böyle olmakla birlikte, edebiyat metninin yalnızca kendisiyle açıklanması her zaman mümkün olmaz. Hareket noktası edebî eser olmakla birlikte, onun doğru kavranması ve yorumlanmasını sağlayacak her türlü kaynak ve yöntemin yardımına başvurmak gerekir. (Kaplan, 1998: 38)

“Eseri değerlendirmek için elimizde hazır bir çetvel, bir terazi yoktur.” (Moran, 2003: 333) Bir eseri birden fazla inceleme yöntemi ve farklı disiplinlerden yararlanarak açıklamak mümkündür. Fakat birçok yöntemin kendine özgü eksik yönlerinden de söz edilebilir. Söz gelimi “yeni eleştiri yöntemi” eseri sadece kendisiyle açıklamak düşüncesindedir. Bu durum eleştirmeni, onda “orijinal” yanlar bulma çabası ve eserde olmayan şeyleri de eserde görmeye çalışmak gibi bir hataya sürüklemiştir. (Kaplan, 1998: 39)

Açık olan şudur ki hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın “Edebî eleştirinin üzerine oturduğu temel, anlama ve yorumlama etkinliğidir. Hermenotik kuramları işte bu gereksinime karşılık vermek üzere vardır.” (Akıncı, 2015: iii) “Her anlama bir nevi yorumlamadır” (Ergiydiren 2007: 13)

“Kısacası, tam anlamıyla nesnel ve bilimsel bir edebiyat eleştirisi düşünülebilir mi soruları tartışılan konulardır.” Çünkü yazının birçok okunuşlara yol açması nesnel eleştiriye inancı sarsmaktadır. Bir sanat eserinin değişik dönemlerde ya da değişik açılardan bakıldığında, değişik bildiriler sunduğu hem bir gerçek, hem kaçınılmaz bir olaydır. Okur, metni kendi ruh haleti, ideolojisi açısından değerlendirmekte özgürdür. Eğer “bir yapıtı açıklamak amacıyla ileri sürülen tüm yorumlar, tutarlı iseler, nesnel oldukları söylenebilir. Nesnellik, açıklamanın bildirisinde değil iç zemininde aranmalıdır.” (Baylav, 1999: 10) Ayrıca “Yazın eleştirmenleri, yazın yapıtlarının tıpkı matematikte olduğu gibi kesin ve belli birtakım formül ve kalıplarla incelenemeyeceğini, hiçbir ozan ve yazarın, yapıtını önceden belirlenmiş ölçü ya da kalıplara uyarak yaratmadığını ve sonuç olarak da dilbilim ve deyişbilim yöntemlerinden de kesin ve somut olarak ortaya çıkan sonuçların bir değer göstergesi sayılamayacağını söylemektedirler.” “(...) Yazınsal yapıtlardaki duygu ve estetik

değerlerin ve yapıtlardaki yorumların da hiçbir kalıba bağlı kalmadan her yorumcuya göre bazı nitelikler gösterebildiğini belirtmekte, özellikle yapısalcılık akımına bu yüzden karşı çıkmaktadırlar. (Özünü, 2001: 40)

Bu açıklamalar doğrultusunda *Solgun Bir Gül Dokununca* adlı şiiri, tek bir yönetime bağlı kalmadan anlama ve yorumlama üzerine yoğunlaşarak inceleyeceğiz.

“Bir eserde bilgisine varılan şeyle, o eserde sergilenen şeyi ayrı ayrı görmek gerekir.

Bir içerik çözümlemesinde esas, dolaysızca sergilenmiş olan her şeye titizlikle bakarak, onlardan, onların içerdiği heyecansal genellemeye, yazarın fikirlerine varmak, bunları anlamaktır.” Bir eserin özelliklerini aydınlığa çıkarmak için, yazarın yaşamda neyin bilgisine vardığı ve eserinde gerçekliğin hangi karakteristik görüntülerine yer verdiğini sormak gerekir. Bu soru, bir eserdeki konusal bütünün (tematik’in) özelliklerine yönelen sorudur. (Pospelov, 2005: 106)

Öyleyse *Solgun Bir Gül Dokununca* adlı şiiri tahlil edebilmek için ilk önce şairin neyin bilgisine vardığı sorusunu sormalıyız. Bu şiirde şairin bilgisine vardığı şey, dokunduğunda “solgun bir güle” dönüşmektedir. Şiir boyunca şair, o şeyle birlikte. Öyle anlaşılıyor ki bu soyut bir şey. Şair, dokunulduğunda solgun bir güle dönüşen bir nesneyi, daha doğrusu soyut bir kavramı, belli bir imgeyle işlemektedir. Dokunulduğunda “solgun bir güle” dönüşen şeyin ne olduğu her okura göre değişik algılanabilecek bir kavrama işaret etmektedir. Oldukça kapalı, soyut bir şiir.

SOLGUN BİR GÜL DOKUNUNCA

Çoklarından düşüyor da bunca

Görmüyor gelip geçenler

Eğilip alıyorum

Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ya büyük şehirlerin birinde

Geziniyor kalabalık duraklarda

Ya yurdun uzak bir yerinde

Kahve, otel köşesinde

Nereye gitse bu akşam vakti

Ellerini ceplerine sokuyor

Sigaralar, kâğıtlar

Arasından kayıyor usulca

Eğilip alıyorum, kimse olmuyor

Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ya da yalnız bir kızın

Sildiği dudak boyasında

Eşiğinde yine yorgun gecenin

Başımı yastıklara koyunca.

Kimi de gün ortası yanıma sokuluyor
En çok güz ayları ve yağmur yağınca
Alçalır ya bir bulut, o hüzün bulutunda.
Uzanıp alıyorum kimse olmuyor
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ellerde, dudaklarda, ıssız yazılarda
Akşamlara gerili ağlara takılıyor
Yaralı hayvanlar gibi soluyor
Bun alıyor, kaçıp gitmek istiyor
Yollar, ya da anılar boyunca.

Alıp alıp geliyorum, uyumuyor bütün gece
Kımıldıyor karanlıkta ne zaman dokunsam
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Şiirin Derin Yapısı

Solgun bir gül oluyor dokununca dizesini “solgun bir gül gibi oluyor dokununca” diye de okuyabiliriz. O zaman tam bir benzetme sanatından bahsedebiliriz. Benzetme, imge oluştururken başvurulan yollardan biridir. Dilde, tabiatta ve insan yaşamının her alanında kullanılan; dilsel, mantıksal ve estetik bir çabayı ifade eder. Bu nedenle benzetme yöntemi, evreni anlamaya yarayan, yaşamı kolaylaştıran ve günlük sorunları çözen buluşlara olanak sağlar. Benzetme temelli söz sanatları içinde ilk akla gelen teşbihtir.

Teşbih, benzetme demektir. Aralarında gerçek veya mecaz bakımından benzerlik bulunan iki varlıktan zayıf olanı güçlü olana benzeterek sözü güçlendirme ve etkili kılma sanatıdır. Teşbihte iki temel unsur vardır. Bunlar *benzeyen* ve *kendisine benzetilendir*. Bunlardan biri olmadan teşbih olmaz.(Harmancı, 2012: 28-29-30) Bu durumda incelediğimiz şiirde benzeyen; bilmediğimiz ama anlam yükleyebileceğimiz bir şeydir. Bu şey, dokunulduğunda “solgun bir güle” dönüşmekte ya da benzemektedir. Öyleyse “solgun gül” de kendisine benzetilendir.

Bize göre benzeyen, yani dokunulduğunda solgun bir gül olan şey, insanın yaşamdaki yalnızlığı, tek başına oluşun getirdiği eziklik duygusudur. Başka şeyler de olabilir. Ne yazık ki biz insanlar, maddî kayıpları çok çabuk fark eder, peşine düşeriz. Fakat aynı hassasiyeti insanî kıymetlerin kaybı konusunda göstermeyiz. İnsanî yönümüzden düşenleri fark etmek ince bir duyarlılık gerektirir. O duyarlılık şairde vardır. Yalnız o fark eder insanların düşürdüklerini.

Duygu değeri

Şiirde daha çok psikolojik anlamda yalnızlık duygusu derinden seziliyor. Bu duygunun sezdirilmesini sağlayan birçok simgesel duygu değerine sahip kelime var. Gül, solgun, şehir,

kalabalık, akşam, kanıyor, sigara, ağ, gece gibi soyut ve somut kelimelerle (gösterge) daha çok, imgesel çağrışımlar kuruluyor.

Şiirin soyut görüntüsünü oluşturan kelimelerin (göstergelerin) simgesel değeriyle nasıl imge oluşturduğunu inceleyelim.

Soyut görüntü unsurları, simge-imge-sembol kavramları ve tahlil

Şiirde soyut görüntü, en genelde imge ve simgelere dayalı olarak gerçekleştirilir. Söz varlığının temel, yan ve çağrışımsal anlamları vardır. Soyut görüntü, bu çağrışımsal anlam boyutunu oluşturur. Soyut görüntü kendi içinde “imge, simge, sembol, benzetme, eğretileme, kişileştirme gibi öğeleri içerir.

Edebiyatımızda “imge, simge (sembol), eğretileme” kavramları, bir biri yerine kullanılıyor olup sınırları kesin olarak belirlenmemiştir. (Durmuş, 2011: 746) "Simge" için kendisine anlam yüklenen, bir düşünceyi soyut bir kavramı belirten somut nesne ya da im, işaret (Püsküllüoğlu, 2012: 1698) tanımı yapılmaktadır. “Hayal”, “soyut görüntü” imge yerine kullanılmaktadır. İmge, çağrışımlar yoluyla duygu, düşünce, hayal ve heyecanı karşılayacak şekilde ifade imkânının genişlemesini sağlar. (Çetin, 20013: 98) Sembol, fikrin en tam, en mükemmel ifadesi olmalıdır. Sembolistlere göre gerçek, görünen değil, görünenin arkasında gizli olan ruhtur. Bunun maddî bir obje gibi çok açık bir biçimde görülüp algılanması mümkün değildir. İkinci olarak; belli belirsiz bir biçimde algılanan veya sezilen bu ruh, bir sembolle anlatılabilir veya anlatılmalıdır, anlayışıdır. (Çetişli, 2004: 112-113)

Çoklarından düşüyor da bunca

Görmüyor gelip geçenler

Eğilip alıyorum

Solgun bir gül oluyor dokununca.

İmgeyi çözümlemek için önce, “solgun bir gül” kelimesinin simgesel değerine bakalım:

“Gül” güzel biçimi, kokusu ve rengiyle edebiyatımızda yerini almıştır. Divan edebiyatında aşkın sevgilinin simgesidir; vuslat olunca solar. Şiirdeki simgesel değeri de Divan edebiyatındakiyle aynıdır.

“Solgun” rengini, tazeliğini, canlılığını veya parlaklığını yitirmiş olan anlamındadır.

Şiirde ağırlığı hissedilen öge, soluveren bir gülle simgeleştirilen, somutlaştırılan bir imgedir. Şair onu, kimi kez kişileştirmekte, bir insana ya da başka bir nesneye dönüştürmektedir. Bu şey, insanın yaşamdaki çaresizliği, yalnızlığı ve umutsuzluğudur. Ayrıca insanı güzel kılan tüm manevî değerler, başka bir deyişle güzelliğe olan inanç olarak da düşünülebilir. İnsan güzelliğe inancıyla vardır. Ancak güzelliğe olan bağlılıktan farkında olarak ya da olmayarak kopmak, insanın tükenişi anlamına gelmektedir.

Yaşadığımız çağ, bir hüznün ve duyarsızlık çağıdır. Özellikle büyük şehirlerde insan, kalabalıklar içinde yalnız yaşar. İnsanın en büyük ihtiyacı olan şey aşk, sevgi ve huzurken çağın anlayışı, insanı, bu değerleri unutmaya hatta yok saymaya zorlamaktadır. İşte bu sebepten çoğu kimse, bu değerlerin kıymetini bilmeden sokağa atar (düşürür, kaybeder) ve atıkları (düşürdükleri) şeyleri her göz göremez, fark edemez. Şair, ince duyuş ve sezış gücüyle bunları görür, eğilir alır, ancak ne yazık ki bunlar, dokununca solar.

Aşkın, sevginin simgesi, (sembolü) olan gül, karşısından seyredince güzeldir, dokununca solar. İşte şairin, düşürülen kederleri (gülleri) eline aldığında solması da böyledir. Değeri anlaşılmadan yaşamdan kaybedilen şeyler, şair dokununca solgun bir güle dönüşüyor.

*Ya büyük şehirlerin birinde
Geziniyor kalabalık duraklarda
Ya yurdun uzak bir yerinde
Kahve, otel köşesinde
Nereye gitse bu akşam vakti
Ellerini ceplerine sokuyor
Sigaralar, kâğıtlar
Arasından kayıyor usulca
Eğilip alıyorum, kimse olmuyor
Solgun bir gül oluyor dokununca.*

Bu dizelerde yalnız bir insanın dramı dile getiriliyor. Toplum içinde yaşanan gurbet duygusu ağırlıkta. Kalabalık duraklarda çok insan vardır, ancak aralarında belirgin bir irtibat yoktur. Çağdaş insan ruhen yalnızdır. Can sıkıntısından içtiği sigaralar, okunan veyahut yazılan kâğıtlar arasından usulca insanın değeri kayıyor. Burada imge, oldukça derinlere gizlenmiş; çözmek bir hayli zor olmakla birlikte şiirin değerini artıran bir güç hissedilmekte. Şairin “*eğilip alıyorum*” dediği, insanın kayıp düşen değeri, tüm yaşanmamışlıkların yalnızlık duygusuna dönüşmüş halidir. Onu alıp onunla sohbet eden şair, onu almaya çalışınca, o, yine solgun bir gül oluyor.

*Ya da yalnız bir kızın
Sildiği dudak boyasında
Eşiğinde yine yorgun gecenin
Başını yastıklara koyunca.*

Yukarıdaki dizelerde yalnız bir kızın günün sonunda eve gelip dudak boyasını sildikten sonra, başını yastığa koyduğunda hissettiği büyük yalnızlık ve ümitsizlik duygusu anlatılıyor...

*Kimi de gün ortası yanıma sokuluyor
En çok güz ayları ve yağmur yağınca
Alçalır ya bir bulut, o hüznün bulutunda.
Uzanıp alıyorum kimse olmuyor
Solgun bir gül oluyor dokununca.*

Bu dizelerde ise oluşturulan atmosferle şair, solgun bir güle dönüşen şeyle daha da yakınlaşıyor. “*gün ortası yanıma sokuluyor*” dizeleriyle sıkıntısını paylaştığı insanları kast ediyor olabilir ya da hüznün mevsimi sonbaharda daha çok hissedilen yalnızlık duygusuna yoğunlaşıyor.

Ellerde, dudaklarda, ıssız yazılarda
Akşamlara gerili ağlara takılıyor
Yaralı hayvanlar gibi soluyor
Bun alıyor, kaçıp gitmek istiyor
Yollar, ya da anılar boyunca.

Burada belli bir figür yok; bir genelleme yapılıyor. Hem yalnızlığı yaşayan tüm insanların hem de şairin ıstırabını hissetmek mümkün. Balıkçıların akşam olunca ağ gemesi olayıyla uzak bir yerin çağrışımı kuruluyor. İnsanların da hüznülerinin ağlara takılması yaralı hayvanların solmasına benzetiliyor. Şiirin duygu yoğunluğunun arttığı bu dizeler hüznün yabancı ellerde, şairin elinde bile huzursuz hissettiğini çağrıştırmakta. Ellerde derken yazılan bir mektup, dudaklarda derken okunan bir şiir veyahut söylenen bir şarkı, ıssız yazılarda derken de şairin, yalnızlığı dile getiren şiirleri akla gelebilir. Hüznün, hepsinden bun alıyor. Başka bir ifadeyle hüznün, anılara ve yollara sığınmıyor. Buradan insanın huzuru ya anılarda ya da bilinmeyen bir hayat yolunda aradığını da söyleyebiliriz. Hüznün ya da insanların düşürdüğü her ne ise gerçek sahibinden uzakta bir türlü huzur bulamamaktadır. İnsanlardaki kaçış isteği ya da tutunamama fenomeninin sebebini düşürülen ya da kaybedilen insanî kıymetlerden mahrum yaşamının ıstırabı ile açıklamak mümkündür.

Alıp alıp geliyorum, uyumuyor bütün gece
Kımıldıyor karanlıkta ne zaman dokunsam
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Bu son dizelerde de iyice anlaşılmaktadır ki şair, bu mutsuz insanların yalnızlığını alıp geliyor, sürekli onları düşünüyor. Ne zaman dokunsa depreşen bu dertler, yine solgun bir güle dönüşüyor. Aynı zamanda bu dizeler, şairin iyi bir şiir yazmaya çalışırken çektiği ıstırabı da hissettirmekte ve düşündürmektedir. Bu da göstermektedir ki şiir yazmak, sadece ilhamla yapılacak bir iş değildir. Şair, bu dizeleri oluştururken insanlığın acısını derinden duymuş ve ona ortak olmuştur.

Behçet Necatigil, sanat anlayışı bakımından hiçbir edebî akım ve hareket içinde yer almamakla birlikte kendini “toplumcu realist” bir şair olarak tanımlar. O, toplumcu realizm anlayışına göre içinde yer aldığı orta halli sosyo-ekonomik topluluğun sorunlarını realist bir gözlemlerle sunmayı amaçlamış ve toplumun sosyal sorunlarını kendi bireysel yaşantılarının prizmasından geçirerek vermeye çalışmıştır.(Çetin 2013: 531) “Onda insanı her an tedirgin eden pürüzler ve engeller vardır.” “(...) Yirminci yüzyılda insanoğlunun iç ve dış hayatı altüst olmuştur. Bu çağa huzur, sükûn ve nizam değil, huzursuzluk, karışıklık ve çirkinliğin trajedisini hâkimdir.” (Kaplan 2011:197) Kendi şahsî hayat tecrübeleri ve kültürü açısından, çağın trajedisini derinden hissetmiş olan şairin eserlerinde “hülyaya” rastlanmaz. (Kaplan 2011:198) Bu bilgiler ışığında *Solgun Bir Gül Dokununca* adlı şiir, şairin sosyal gözlemlerine dayalı oluşan ruh halinin ve hayata bakışını yansıtmaktadır diyebiliriz.

Şiirin Yüzey Yapısı

Nazım şekli: Serbest nazımla yazılan şiir, her biri farklı sayıda dizeye sahip altı bendden oluşuyor.

Dil ve Üslûp

Dil: Şair, dil sapmalarına yer vermeden, düzgün, güzel, akıcı bir Türkçe kullanma gayreti içindedir.

Üslûp: Şiirin üslûbu yalın gibi görünüyor; ancak bir iki okumadan sonra hissedilen şeyleri anlamlandırmak mümkün. Bu yönüyle ortalama bir okuyucunun kolayca anlayabileceğini söyleyemeyiz. Metnin tümünde işlenen duygunun özne niteliğinde olduğu, ondan hep üçüncü kişi olarak söz edildiği ve sözcük bağlantılarının böylece pekiştiği görülüyor. Şiir, oldukça derin imgelerle yüklü, sanatlı bir yapıya sahip. Solgun bir gül benzetmesi, kişileştirme, uzak çağrışım, yineleme gibi unsurlarla tema, şiirin bütününe sindirilmiş. Somut anlatımla soyut kavramlar sezdirilerek, söylenenlerin gerisinde kalanlar, okuyana/dinleyene başarıyla ve etkili bir biçimde aktarılabilmektedir.

Şiirde ses öğeleri de dikkati çekmekte. Dört kez yinelenen dizelerle öncekiler arasında bunca/dokununca, dokununca/koyunca, boyunca/dokununca gibi uyaklar ve ses yakınlığı bulunan kimi sözcüklerden yararlanılmıştır.

Sonuç

Sezgi ve çağrışıma dayanan sembolist şiir, soyut düşünceyi açıklamayı reddeder. Bu şiirde anlam belirgin biçimde zayıflamış, buna karşın belirgin biçimde duyular önem kazanmıştır. Sembolizmde ayrıca şairin orijinal fikrinin yani hayalin, imajın benzetme sanatıyla ifadesi de mümkündür. İncelemiş olduğumuz *Solgun Bir Gül Dokununca* adlı şiir, sembolist şiire güzel bir örnek olup şairin asıl anlatmak istediği insanî gerçekliklerin benzetme unsurlarıyla anlaşılması okura bırakılmıştır. Dolayısıyla insanlardan düşen şeyin ne olduğu her okur tarafından farklı algılanabilir. Bize göre insanların düşürüp de fark etmediği şey, insanı insan yapan tüm değerleri, yani güzelliğe olan inançlarıdır.

Solgun Bir Gül Dokununca adlı şiirde şairin insanı görme gücünden hareket ile bu şiirin sanat değerinin çok yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

Akıncı, Mehmet Alparslan, 2015, *Sezai Karakoç'un Leyla ile Mecnun Eserinin Hermenötik Açından Değerlendirilmesi*, TC. Yıldız Teknik Ün., Sos. Bil. Ens. Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi.

Baylav, Süheylâ, 1999, *Dilbilimsel Edebiyat Eleştirisi*, Multilingual, İstanbul.

Çetişli, İsmail, 2004, *Batı Edebiyatında Edebî Akımlar*, Akçağ Yay., Ankara.

Çetin, Nurullah, 2013, *Behçet Necatigil, Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Akçağ Yay., Ankara.

....., 2003, *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Öncü Basımevi, Ankara.

Durmuş, Mithat, 2011, "İmge-Simge Kavramlarını Yorumlama Projesi ve Melih Cevdet Anday Şiirinde İmge", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/3 Summer 2011, p. 745-762 Turkey Ergiydiren, Sevinç, *Eleştiride Fenemenolojik Yaklaşımlar*, Hece Yay., 2007, Ankara.

Harmancı, Mehmet, 2012, *İslâm Felsefesinde Metaforik Üslûp*, Hece, Ankara.

Necatigil, Behçet, 2009, *Şiirler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Kaplan, Mehmet, 2011, *Şiir Tahlilleri 2*, Dergâh Yay., İstanbul.

-
- Kaplan, Ramazan, 1998, *Bilgi ve Kuramları*, Anadolu n. Yay. No: 1071.
- Moran, Berna, 2003, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yay., İstanbul.
- znl, nsal, 2001, *Edebiyatta Dil Kullanımları*, Multilingual, İstanbul.
- Pospelov, Gennadiy, 2005, *Edebiyat Bilimi*, Evrensel Basın Yayın, İstanbul.
- Püsküllüoğlu, Ali, 2012, *Türkçe Sözlük*, Arkadař Yayınları, Ankara.
- Taşdelen, Vefa, 1992, *Varoluşçuluk ve Edebiyat Etkileřimi*, T.C.İstanbul n. Sos. Bil. Ens. Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, Yüksek Lisans Tezi.
- Topçu, Nurettin, 2002, *Bergson*, Dergâh, İstanbul.
-, 2010, *Varoluş Felsefesi-Hareket Felsefesi*, Dergâh, İstanbul.